

transnationell utbildning – utbildning i en transnationell värld

om en nationell forskarkurs / kurs på avancerad nivå

annika rabo

Grundläggande skolutbildning har de senaste drygt hundra åren setts som – och också varit – ett betydelsefullt instrument för staten att fostra lojala medborgare. Även högre utbildning, inte minst inom många humanistiska ämnen, har varit viktiga för att både ge kunskap om och legitimerade nationen. Formell utbildning har vidare organiserats på nationellt specifika sätt och nationella politiska strider har inte sällan fokuserat just skola och utbildning. Vad händer idag med detta nationella utbildningsprojekt när både människor och idéer rör sig allt snabbare över nationella gränser? Det finns dessutom starka strävanden att göra formell utbildning mer homogen och jämförbar i västvärlden. Inom ramen för EUs så kallade Bolognaprocess skall all högre utbildning organiseras på samma sätt och ha samma betygskriterier. Inom EU är uttryck som »anställningsbarhet» och »flexibilitet» nyckelord för den högre utbildningen och hela unionen skall bli ett »kunskapsområde». Men stora delar av utbildningssystemen är fortfarande insvepta i en slags nationella kappor. Hur förstår, hanterar och tolkar olika medborgare, politiker, tjänstemän, lärare och forskare spänningen mellan det nationella, det överstatliga och det internationella? Knyter

man an till perioder då utbildning var betydligt mer gränslös? Hösten 2008 kommer en tvärvetenskaplig forskarkurs/kurs på avancerad nivå att belysa just transnationella utbildningsfrågor och utbildning i en värld som alltmer karaktäriseras av att människor inte bara rör sig över politiska gränser, utan samtidigt behåller starka band till mer än en stat eller nation. Kursen som är på 7,5 högskolepoäng kommer att genomföras genom ett antal heldagsträffar. Den arrangeras av ett nationellt nätverk för forskning om diaspora och transnationalism och huvudarrangörer är Stockholms universitet i samarbete med Södertörns högskola.

Förutom temat med spänningen mellan det fortfarande mycket nationella organiserandet av utbildning och det ökade intresset för internationell jämförbarhet, kommer tre andra teman att bli belysta. Ett näraliggande tema rör hur majoritetsnormen formar både innehåll och struktur av utbildningen, inte minst i den obligatoriska skolan. Här organiserar olika länder den obligatoriska utbildningen på litet olika sätt. Sverige har tidigare liknat Frankrike med dess starka universalistiska drag, men i England har det sedan decennier funnits ett mycket större utrymme för så kallade etniska minoriteter att bestämma innehållet i vissa ämnen i

de skolor som är etniskt eller konfessionellt organiserade. Den svenska friskolereformen har drastiskt förändrat den tidigare homogena svenska skolan. Frågor vi kommer att ta upp under detta tema rör bland annat hur långt är det möjligt och lämpligt att låta föräldrar bestämma över skolans form och innehåll. Kan och bör skolan anpassa sig till att fler och fler familjer rör sig över nationella gränser? Undervisning på engelska förekommer i allt fler svenska skolor, ofta som ett svar på idéer om framtida rörlighet och engelskans internationella meritvärde. Vad kommer att hända med det svenska språket i skolorna och inom den högre utbildningen? Hur värderas andra språkkunskaper – exempelvis i de stora invandrar-språken finska, arabiska, turkiska – i utbildningen idag?

Ett annat tema i kursen rör sätten att organisera, skapa, bejaka eller ifrågasätta »likheter» och »olikheter» i utbildningssystem. Med exempel från ett flertal länder kommer vi att särskilt belysa hur kategoriseringar som klass, kön och etnicitet, men också ålder är viktiga variabler att utforska. Vad får det för konsekvenser när utbildningsgapet ökar mer och mer mellan flickor och pojkar och när högre utbildning numerärt domineras av kvinnor? Vad betyder det så kallade livslånga lärandet för dem som faktiskt inte vill sitta på skolbänken? På vilket sätt kor-

sar kön och etnicitet i utbildningen? Det finns starka föreställningar i affärsvärlden om att de anställdas »olikheter» är kreativa inslag som bidrar till verksamhetens framgång. Men hur är det i skolans och den högre utbildningens värld? Vad avses med »mångfald» inom utbildningen?

Utbildning är inte bara en samhällelig, gemensam eller överstatlig angelägenhet utan kan också undersökas genom individers, familjers och grupperas drömmar, önskemål, strategier och beslut. Hur resonerar unga och deras föräldrar kring yrken och utbildningar idag när hela världen kan tyckas öppen? Är det mer attraktivt med utbildningar som leder till yrken som inte behöver vara så nationellt bundna utan som kan öppna mer transnationella karriärer? Hur relateras dessa diskussioner, önskemål och strategier till klass, kön och etnicitet? Gör vissa slags utbildningar en person mer mobil och kanske mer »anställningsbar» i EUs termer? Är detta enbart en positiv utveckling? Har unga och äldre samma syn på professioner och på olika anställningsformer?

Denna kurs som tar upp frågor som ännu inte systematiskt blivit belysta men som har mycket stor relevans för alla som på något sätt arbetar med utbildning. För ytterligare information kontakta Annika Rabo 08-16 29 62 , annika.rabo@socant.su.se

*Annika Rabo är professor i socialantropologi vid CEIFO,
Stockholms universitet.*

E-post: annika.rabo@socant.su.se